

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยพัฒนาโรงเรียนเครือข่ายนำร่องคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบวงจร PDCA ใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทสภาพของโรงเรียนและมหาวิทยาลัย ในการร่วมมือกันปฏิบัติการเรียนรู้
  2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและเป้าหมายนำเข้าในการร่วมมือกันในการปฏิรูปการเรียนรู้
  3. เพื่อศึกษากระบวนการในการร่วมมือกันปฏิรูปการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบวงจร PDCA
  4. เพื่อศึกษาผลการร่วมมือการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนเครือข่ายนำร่อง
- ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

1. ขอบเขตการศึกษา

ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาบริบทขององค์กร สถานศึกษาในแนวทางการปฏิรูปการศึกษา โดยจัดเวทีสนทนากลุ่มเป้าหมาย และสัมภาษณ์ระดับลึก แนวคิดการพัฒนาการจัดการศึกษาที่มีผลต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน ปัญหา สภาพความต้องการของโรงเรียนบ้านแม่สา โรงเรียนฝึกประสบการณ์ในพื้นที่อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ร่วมงานฝึกประสบการณ์กับคณะครุศาสตร์ มายาวนานมีลักษณะเหมือนโรงเรียนสาธิตและโรงเรียนบ้านป่าวิทาการ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งใกล้กับวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์เป็นครั้งคราว จนได้ประเด็นที่คณะครู ผู้บริหาร กำหนดเป็นประเด็นศึกษาวิจัยเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้

ระยะที่ 2 การออกแบบการวิจัยเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ของคณะครูในโรงเรียน เพื่อพัฒนา งานจัดการศึกษา ซึ่งเป็นความต้องการตรงของชุมชน ผู้บริหาร คณะครูที่ได้จากผลการศึกษา ในระยะที่ 1 โดยให้มีการทำงานอย่างมีส่วนร่วม มีกระบวนการโดยยึดกระบวนการ PDCA มีการปฏิบัติงานร่วมกันโดยผู้บริหาร ครูผู้นำปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียน คณะครู นักวิจัยภายนอก

จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศึกษานิเทศก์ แล้วศึกษาผลลัพธ์ ผลกระทบของการทำงานโครงการ โดยมีแนวดำเนินการ ดังนี้

1. วางระบบการทำงาน กำหนดบทบาทหน้าที่ จัดทำแผนปฏิบัติการ ทั้งฝ่ายสถานศึกษา และนักวิจัยภายนอก
2. กำหนดการขึ้นปฏิบัติการและการนิเทศติดตามของคณะผู้วิจัยภายนอก และการติดตาม ปรับปรุงพัฒนา
3. กำหนดขั้นการนำข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติการ มาวิเคราะห์หาผลลัพธ์ตามประเด็น ศึกษา ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ
4. จัดให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ผล เพื่อให้เกิดข้อสรุปร่วมกัน
5. กำหนดการดำเนินการสรุปและเขียนรายงานการวิจัย
6. จัดให้มีการนำเสนอและเผยแพร่ผลวิจัย ในการปฏิบัติการเรียนรู้และการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

2. ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นที่ 1 พัฒนาการมีส่วนร่วม

1. ศึกษาร่องรอยเอกสาร สัมภาษณ์ สัมภาษณ์และอภิปราย SWOT บริบทของสถานศึกษา
2. จัดเวทีประชุมเสวนาพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วม
3. จัดเตรียมเครื่องมือในการปฏิบัติการเรียนรู้มีส่วนร่วม

ขั้นที่ 2 ดำเนินโครงการ

1. จัดประชุมเตรียมการในการมีส่วนร่วม (Plan)
2. Base Line Data ก่อนดำเนินงาน
3. ดำเนินงานปฏิบัติการเรียนรู้มีส่วนร่วม (Do)
4. นิเทศเยี่ยมเยียน
5. จัดสนทนากลุ่ม เพื่อเก็บรวบรวมผู้ร่วมโครงการ ตามประเด็นโดยใช้เทคนิคแบบสามเส้า (Triangulation)

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบความก้าวหน้าและปรับปรุงแก้ไข (Check)

1. การประเมินแบบมีส่วนร่วมระหว่างดำเนินงาน
2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis)
3. สร้างข้อสรุปในความก้าวหน้า
4. วิพากษ์ผลความก้าวหน้า
5. กำหนดแนวทางการปรับปรุงงาน

ขั้นที่ 4 ดำเนินงานต่อเนื่องและสรุปผล (Act)

1. ดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมระยะต่อไป
2. นิเทศเยี่ยมชม
3. สัมภาษณ์เชิงลึกและอภิปรายกลุ่มย่อย เก็บประเด็นผลการดำเนินงาน
4. ประเมินหลังดำเนินงาน
5. สรุปผลและวิเคราะห์ผล
6. จัดทำเอกสารรายงานผล
7. จัดเวทีวิชาการเผยแพร่การวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล มีดังต่อไปนี้

1. แบบสัมภาษณ์ระดับลึก ผู้ปกครองและชุมชน
2. แบบประเมินพฤติกรรม 5 ชุด โดยประเมิน พฤติกรรมครู ผู้บริหารและนักเรียน
3. แบบประเมินการวิจัย
4. ประเด็นสนทนากลุ่มเป้าหมาย (Focus Group Discussion) ซึ่งประกอบด้วย ประเด็นสนทนากับนักเรียน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง / ชุมชน ก่อนระหว่างและหลังการดำเนินการ
5. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของครู
6. ตำนกวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยและคณะได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการนัดหมายกับโรงเรียนและชุมชน ตามกำหนดที่ระบุไว้ในแผนปฏิบัติการ ทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากับกลุ่มเป้าหมาย การสังเกตและนำผลมาวิเคราะห์ โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกระยะ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลเชิงปริมาณมาแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ นำข้อมูลมาบรรยาย โดยอ้างอิงประโยคต่าง ๆ ที่ได้จากการสนทนา การสัมภาษณ์และการสนทนากับกลุ่มเป้าหมาย

6. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. บริบทขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้

1.1 โรงเรียนบ้านแม่สา เป็นโรงเรียนขนาดกลาง มีครูอาจารย์ประจำการ 17 คน นักเรียนทั้งหมด 331 คน ตั้งอยู่ตำบลแม่สา อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 เปิดการสอนระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้หลายอย่างค่อนข้างพร้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะ โครงการที่เน้นในเรื่องคุณธรรม ความดี สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง เช่น โครงการชูชูตความดี โครงการโรงเรียนสีขาว การเข้าค่ายคุณธรรม โรงเรียนมีผลงานที่ได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมายในทุกระดับ โดยเฉพาะในด้านการงานอาชีพ เช่น จัดสวนประดิษฐ์ การแกะสลักผลไม้ กระถางดอกไม้ การทำขนมชั้น การตอบปัญหาวิชาต่าง ๆ การประกวดมหัศจรรย์งานสร้างสรรค์ เป็นต้น นอกจากนี้ได้เข้าร่วมโครงการที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษา เช่น โครงการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ (TEAMS) การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม (MEA) รับการประเมินรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพภายนอกจาก สมศ. เป็นรุ่นแรก ๆ ตั้งแต่ปี 2544 บุคลากรของโรงเรียนได้รับการพัฒนาต่อเนื่องตลอดเวลา คณะครูเกือบทั้งหมดเป็นผู้มีผลงานดีเด่นในด้านบุคลากรแกนนำ เพื่อเป็นต้นแบบปฏิรูปการเรียนรู้ คณะครู อาจารย์ ผู้บริหารให้ความสนใจและเคลื่อนไหวการจัดการศึกษาอยู่ตลอดเวลา จุดแข็งของโรงเรียน คือคณะครูมีความสามัคคีในหมู่คณะ มีวัฒนธรรมในการทำงาน โดยรวมกลุ่มกันทำงานให้กับโรงเรียนนอกเวลาราชการในช่วงตอนเย็น อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 วัน ยินดีรับงานและโครงการใหม่ร่วมกับหน่วยงานภายนอกเป็นระยะ หุมนชนแม้จะมีฐานะยากจน แต่ให้ความสนใจและร่วมกิจกรรมการศึกษา กับโรงเรียนเสมอ ทั้งกำลังความคิดและกำลังทรัพย์ อย่างไรก็ตามจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกจาก สมศ. ทุกฝ่ายเห็นว่านักเรียนควรได้รับการพัฒนาให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น โดยพัฒนาครูในศักยภาพเชิงวิจัยและทุกฝ่ายควรมีส่วนร่วมในการปฏิรูปการเรียนรู้ร่วมกัน

1.2 โรงเรียนบ้านเป่าวิทยาคาร เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ตั้งอยู่ตำบลบ้านเป่า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ปัจจุบันเปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีครูประจำการทั้งสิ้น 18 คน มีนักเรียนรวม 238 คน มีเนื้อที่ 8 ไร่ 71 ตารางวา มีแหล่งวิทยาคารทั้งภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียนค่อนข้างพร้อมมูล โดยเฉพาะพวกพืชพรรณไม้ เน้น โครงการทางด้านเกษตร เช่น เลี้ยงปลา เพาะเห็ดนางฟ้า พืชผักสวนครัว มีโครงการสำคัญหลายโครงการในการพัฒนาผู้เรียนโดยเน้นการสร้างคุณธรรม จริยธรรม เช่น โครงการอบรมคุณธรรม จริยธรรม โครงการคณิตศาสตร์สังคม โครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี เช่น การฟ้อนเล็บ ตีกลองสะบัดชัย คณะครูในโรงเรียนมีการรวมพลังกันทำงานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง นับจากปี 2545 โดยมีการทำงานนอกเวลาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 วัน มาโดยตลอด จนนำพาโรงเรียนเข้าร่วมการแข่งขันภายนอกจาก สมศ. ได้ในปี 2546 จุดแข็งสำคัญคือชุมชนให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเต็มที่ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอย่างแนบแน่น ลักษณะชุมชนมีฐานะยากจน แต่ให้การสนับสนุนเต็มที่เต็มกำลัง คณะครูมีความตั้งใจทำงานให้กับโรงเรียนอย่างเต็มที่ ด้วยความกระตือรือร้นเป็นส่วนใหญ่ โรงเรียนมีผลงานที่น่าภูมิใจ คือครูทุกคนได้รับการยกย่องเป็นครูต้นแบบในระดับต่าง ๆ โรงเรียนได้รับโล่ที่สืบสานวัฒนธรรมและเป็นโรงเรียนแกนนำในการสอนเกษตรทฤษฎีใหม่ระดับอำเภอ ในส่วนของนักเรียนส่วนใหญ่จะได้รางวัลทางการงานอาชีพ เช่น ทำขนมไทย การประกวดคำขวัญหรือการตอบปัญหาทางวิชาการ ขี่คันพบของการสนทนากลุ่มเป้าหมายหลายฝ่ายต้องการพัฒนาผู้เรียนให้คะแนน NT ในวิชาต่าง ๆ สูงขึ้น จุดพัฒนาที่ต้องการคือการพัฒนาครูกับการวิจัยและประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริง โดยทุกฝ่ายควรมีส่วนร่วมกันในการปฏิรูปการเรียนรู้

1.3 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยสภาพปัจจุบัน ควรได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์ให้มีความพร้อมในการพัฒนาเป็น โรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อสามารถร่วมทำหน้าที่ทั้งเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีคุณภาพ สามารถมีบุคลากรเป็นอาจารย์ที่เลี้ยงและเป็นอาจารย์นิเทศของมหาวิทยาลัยได้ โดยเป็นเครือข่ายที่รับประโยชน์จากการพัฒนาวิชาชีพครูแบบพึ่งพาอาศัยและพัฒนางานการศึกษาาร่วมกัน โดยอาศัยการสร้างฐานความรู้จากกระบวนการวิจัย สภาพปัจจุบันการดำเนินการให้มีโครงการที่สนับสนุนพัฒนาวิชาชีพครู และพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์ที่สมบูรณ์ ยังขาดโครงการขาดการสนับสนุนการปฏิบัติ การสนับสนุนงบประมาณ การปรับระบบงานเพื่อส่งเสริมสมรรถภาพอย่างจริงจัง ขาดงานวิจัยและบุคคลที่จะทำให้อาจารย์มหาวิทยาลัยทำหน้าที่ได้เต็มตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ โครงการนี้จึงมีลักษณะการนำร่องที่ทางมหาวิทยาลัยควรได้พิจารณาต่อไป

2. การวางระบบปฏิบัติงานวิจัยปฏิบัติการเรียนรู้ โดยใช้วงจร PDCA และการนิเทศติดตามงานแบบมีส่วนร่วม

การวางแผนปฏิบัติงานตามโครงการวิจัยปฏิบัติการเรียนรู้ของแต่ละสถานศึกษา ได้จากการประชุมสัมมนาอย่างมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครูผู้นำการปฏิรูป คณะครูและนักวิจัยภายนอกจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้ข้อสรุปกำหนดเป็นประเด็นต่าง ๆ คือ

ด้านภาระหน้าที่ นักวิจัยภายนอกจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เป็นฝ่ายประสานข้อมูลสร้างความเข้าใจ สร้างกรอบงาน รวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูล วิพากษ์ เสนอแนะการแก้ปัญหา เรียนรู้แนวคิด กิจกรรม วิธีการดำเนินการ ปฏิรูปการเรียนรู้ นิเทศเยี่ยมเยียนสรุปและเขียนรายงานการวิจัยตามโครงการ ผู้บริหารเป็นผู้นิเทศติดตามงาน ออกแบบการนิเทศติดตามความก้าวหน้างานสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน รวมทั้งประสานการดำเนินการร่วมกับนักวิจัยภายนอก ครูผู้นำการปฏิรูปเป็นผู้ประสานการดำเนินการระหว่างนักวิจัยภายนอกและคณะครู ผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการ จัดประชุมปฏิบัติงานภายใน ติดตามและแก้ปัญหา รวมทั้งประสานการดำเนินการให้เป็นไปด้วยความราบรื่น ประสานข้อมูลและวิเคราะห์การดำเนินการ เพื่อปรับปรุงพัฒนาร่วมกับนักวิจัยภายนอก รวบรวมผลการวิจัยตามโครงการของสถานศึกษา คณะครูวิเคราะห์ความต้องการพัฒนาปฏิรูปการเรียนรู้ในรายวิชา ระดับชั้น เรื่องที่ศึกษาพัฒนา ออกแบบแผนนวัตกรรม วิธีการวัดประเมินผลและปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติของสถานศึกษา รวมทั้งจัดทำชุดวิจัยชั้นเรียนของตนเอง

ด้านกำหนดเวลา การปฏิบัติงานโครงการวิจัยระยะที่ 1 ใช้เวลา 2 เดือน ระหว่างเดือนกรกฎาคม – สิงหาคม 2547 ในระยะที่ 2 ใช้เวลา 9 เดือน ระหว่างเดือนกันยายน 2547 – มิถุนายน 2548 โดยมีช่วงการทำงานตามวงจร PDCA ใช้เครื่องมือ นวัตกรรม คือ วิธีการที่คณะครู นักวิจัยปรับปรุงพัฒนาขึ้น การนิเทศเยี่ยมเยียน ติดตามงานของสถานศึกษาเฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง / สถานศึกษา มีการประชุมวิพากษ์เป็นระยะ ประมาณ 2 เดือน / ครั้ง เพื่อปรับปรุงพัฒนากับฝ่ายบริหารและครูผู้นำปฏิบัติการเรียนรู้ มีการประชุมวิพากษ์ สรุปผลการวิจัยเมื่อสิ้นสุดโครงการ 1 ครั้ง

ด้านผู้รับผิดชอบ ได้แก่ นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 4 คน ครูนักวิจัยจากโรงเรียนบ้านแม่สา จำนวน 17 คน ครูนักวิจัยจากโรงเรียนบ้านเป่าวิทยาคาร จำนวน 18 คน

ด้านเครื่องมือ ในการวิจัยประกอบด้วยเครื่องมือที่นักวิจัย ได้แก่ ประเด็นการสนทนากลุ่ม ประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก แบบประเมินโครงการวิจัยด้านปฏิรูปการเรียนรู้ ตัวนักวิจัยในฐานะผู้สังเกตอย่างมีส่วนร่วมตลอดโครงการ แบบประเมินผู้บริหาร แบบประเมินครู

แบบประเมินนักเรียน เครื่องมือของสถานศึกษา ได้แก่ แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน แผนการสอน นวัตกรรม สื่อ ข้อทดสอบตามงานวิจัยชั้นเรียนที่กำหนด

3. ประสิทธิภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยใช้วงจร PDCA

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งให้เห็นว่าโครงการปฏิรูปการเรียนรู้โดยใช้วงจร PDCA ของทั้งสองสถานศึกษา เกิดประสิทธิภาพต่อการศึกษานักเรียน โดยผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและชัดเจนมากในด้านเจตคติ ความกระตือรือร้นสนใจใฝ่ศึกษา ในส่วนของครู ผู้บริหารและผู้ปกครองเกิดความตระหนักเห็นความสำคัญต่อการวิจัยชั้นเรียน การดำเนินการให้ ราบรื่นประสบความสำเร็จโดยใช้วงจร เดมมิ่ง PDCA ความชื่นชมและตระหนักในการทำงานและการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม การเกิดวัฒนธรรมในการทำงานแบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การให้ข้อมูลปัญหาความต้องการอย่างตรงไปตรงมา การร่วมกันแก้ไขปรับปรุงพัฒนางาน เกิดวินัยในการทำงาน ความเป็นกัลยาณมิตร รวมทั้งความรับผิดชอบสู่ความสำเร็จขององค์กรร่วมกัน

7. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ปัญหา อุปสรรคจากการวางระบบ การบริหารจัดการและภาระงาน ทำให้ครูส่วนหนึ่ง ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามแผนปฏิบัติของโรงเรียน ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการมีส่วนร่วม เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทักษะแนวคิดในการแบ่งช่วงเวลา การมีส่วนร่วมปฏิบัติของครุนักวิจัย ที่จะปรับเวลาในการมีส่วนร่วม ปรับปรุงพัฒนางาน วิธีการที่จะได้แก้ไขปรับปรุงงานได้ทันทั่วทั้ง ยังไม่ราบรื่น

ปัญหาในส่วนผู้บริหารและครู ซึ่งยังไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการวิจัย ของโครงการได้ครบทุกคนทุกครั้ง

ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา ควรวางระบบการบริหารงานวิจัย ให้มีภาระหน้าที่เทียบเคียง กับภาระการสอนปกติตามบทบาทหน้าที่ของครูและสถานศึกษายุคใหม่ มีการวางระบบการบริหาร ติดตามความก้าวหน้าที่ดี มีการปรับปรุงแผน ตารางการมีส่วนร่วมและช่วยเหลือปรับปรุงงาน ที่ทุกฝ่ายได้ช่วยกันปรับปรุงให้เหมาะสมกับแต่ละสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะผู้วิจัย ครูผู้สอน ผู้บริหารมีความต้องการให้เป็นผู้เสนอข้อมูลความรู้การวิจัย ให้มากขึ้น ให้การติดตามเยี่ยมเยียนเพิ่มขึ้น และให้สนับสนุนงบประมาณถึงขั้นการปฏิบัติของ โรงเรียน เป็นที่ปรึกษาในการทำเครื่องมือวิจัยโดยตรง

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ ได้ข้อยืนยันประสิทธิภาพของงานวิจัย เพื่อพัฒนาโรงเรียนเครือข่าย นำร่อง คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพการดำเนินการของโครงการกับทั้งสองโรงเรียน มีลักษณะไม่แตกต่างกันอยู่ในระดับปานกลาง
2. ผลการประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยครู ผู้บริหาร นักเรียนและตนเอง ผลโดยภาพรวมจะมีพฤติกรรมปฏิบัติการเรียนรู้ของทั้งสองโรงเรียนอยู่ในระดับมากและปานกลางที่คล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะด้านเจตคติ ในพฤติกรรมหลาย ๆ ด้านจะช่วยให้เห็นแนวทางที่สมควรปรับปรุงพัฒนาต่อไป เช่น การคิดวิเคราะห์ การสรุปเรื่องนำเสนอผลงาน รวมทั้งการใช้ภาษา สื่อสาร ความรับผิดชอบส่งงาน
3. ผลการประเมินภาระหน้าที่การดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของโครงการ ผู้บริหารและครูเห็นว่าได้มีส่วนสำคัญในการสนทนากลุ่มช่วยกัน เพื่อสำรวจปัญหาและพัฒนางาน ได้มีการเก็บรวมข้อมูลจริงจากครูและนักเรียน
4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังการปฏิบัติการเรียนรู้ ทุกรายวิชา ให้ผลที่แสดงความก้าวหน้าผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนมากที่สุดต่อเจตคติ ความรู้และกระบวนการตามลำดับ
5. พฤติกรรมครูที่ชัดเจนของโครงการปฏิบัติการเรียนรู้ที่มากขึ้น คือการวิเคราะห์หลักสูตร การประเมินผลตามสภาพจริง การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและการสอนที่เน้นการปฏิบัติจริง
6. ในด้านการบริหารงานโรงเรียนที่สำคัญต่อการส่งเสริมให้ครูวิเคราะห์หลักสูตร และการพัฒนาครูให้เข้าอบรม ควบคู่กับหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งคณะครูพึงพอใจ
7. ปัญหา ข้อเสนอแนะจากครูผู้บริหาร คือส่วนใหญ่เห็นว่าระยะเวลาดำเนินการน้อย ต้องการให้นักวิจัยเป็นที่ปรึกษาการปรับปรุงพัฒนาเครื่องมือ ปัญหางบประมาณส่วนใหญ่ต้องใช้ของตนเอง การบริหารจัดการที่เป็นระบบ วางภาระงานที่ชัดเจน การบริหารเวลาเพื่อพัฒนางานวิจัยของทุกคนในสถานศึกษาที่เหมาะสม ควรปรับพื้นฐานความรู้การวิจัยของครูทุกคน อย่างไรก็ตามทั้งสองโรงเรียนคณะครูเห็นว่าควรทำโครงการวิจัยต่อไปอย่างน้อยปีละ 1 เรื่อง
8. ผลกระทบของโครงการ การดำเนินการตามโครงการ ส่งผลกระทบต่อทุกฝ่าย คือนักวิจัยได้เรียนรู้การวิจัย ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้นำความรู้ ความคิดไปร่วมงานกับสถานศึกษาทั้งสองแห่ง ได้ศึกษาบริบทของสถานศึกษาอย่างแท้จริง ได้เข้าร่วมงาน เข้าถึงกับบุคลากร ผู้มีส่วนได้เสียของสถานศึกษาอย่างใกล้ชิด มีแนวคิดในการประคับประคองการทำงาน รู้สึกภาคภูมิใจ เมื่องานบรรลุเป้าหมายสู่ความสำเร็จในการร่วมปฏิบัติการศึกษากับท้องถิ่น ผู้บริหาร

ได้เรียนรู้ประสิทธิภาพการบริหารอย่างมีส่วนร่วม รู้สมรรถภาพของครู ทราบผลงานความก้าวหน้า และแนวทางพัฒนาต่อไปของโรงเรียน มั่นใจต่อการผลักดันงานของสถานศึกษาในวงรอบต่อไป นักเรียนได้ทำกิจกรรม ได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ใกล้ชิดคุณครูมากขึ้น รู้จักการปฏิบัติการวิเคราะห์มากขึ้น มีส่วนร่วมกับโรงเรียนเพิ่มขึ้น ครูผู้สอนภูมิใจและมั่นใจตนเองในงานเชิงวิจัย เรียนรู้กระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วม ฝึกทักษะการทำงานแนวใหม่ วางกรอบความคิด การทำงานเชิงระบบด้วยกระบวนการ PDCA แสดงความพึงพอใจและมั่นใจต่อผลการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น พัฒนาระบบการทำงานเป็นทีมของสถานศึกษาและการพัฒนางานสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งการสร้างความคิดวิจารณ์ญาณในการวินิจฉัย ออกแบบและประเมินอย่างเป็นรูปธรรมตามสภาพปัญหา ความต้องการที่แท้จริงของตนเอง ผู้ปกครองและชุมชน รับทราบแนวคิด แนวปฏิบัติพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ได้มีส่วนร่วมติดตามความก้าวหน้าความสำเร็จของโรงเรียนที่กระทบต่อบุตรหลานโดยตรง เข้าร่วมงานการศึกษาและมีส่วนตรวจสอบคุณภาพเป็นเบื้องต้น โรงเรียนบ้านแม่สาและโรงเรียนบ้านป่าวิทยาคาร ได้วางฐานการพัฒนางานที่เข้มแข็งเป็นรูปธรรมสู่การปฏิบัติงานการศึกษาและการประกันคุณภาพของโรงเรียนสู่ความสำเร็จในวงรอบต่าง ๆ และมหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้ดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ของมหาวิทยาลัย ในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของท้องถิ่น ที่วางระบบโรงเรียนเครือข่ายปฏิรูป เพื่อเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมการวิจัยที่เป็นประโยชน์และปฏิบัติจริง สนับสนุนอาจารย์เข้าฝึกทักษะการทำงานกับชุมชนอย่างใกล้ชิด

8. อภิปรายผล

8.1 ด้านความตระหนักในการพัฒนางานแบบมีส่วนร่วม ข้อค้นพบของคณะครูโรงเรียนบ้านแม่สา และโรงเรียนบ้านป่าวิทยาคาร มีวัฒนธรรมในการทำงานอย่างมีส่วนร่วมให้กับองค์กร ตั้งแต่ก่อนนักวิจัยเข้าไปดำเนินงานของโครงการ โดยพบว่ามีความร่วมมือกันดำเนินการ โครงการต่าง ๆ กับหน่วยงานในท้องถิ่น จนสำเร็จไปแล้วหลาย ๆ โครงการ และนำโรงเรียนเข้าร่วมกระบวนการตรวจรับการประเมินมาตรฐานและการประกันคุณภาพจาก สมศ. ได้มีผลการตรวจเยี่ยมที่แสดงการร่วมกันปฏิบัติงานในแนวปฏิรูปการเรียนรู้อย่างดี ผลการประเมินครูโดยผู้ปกครองเห็นว่าการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก เกือบทุกข้อโดดเด่นชัดในเรื่องความรัก เมตตาเอาใจใส่ ดูแลอย่างทั่วถึง (บ้านแม่สา $\bar{X} = 4.33$, บ้านป่าวิทยาคาร $\bar{X} = 4.00$) การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเอาใจใส่รับผิดชอบ (บ้านแม่สา $\bar{X} = 4.00$, บ้านป่าวิทยาคาร $\bar{X} = 4.00$) ผู้บริหารให้ความเอาใจใส่ในการพัฒนาครูเป็นอย่างดี โดยส่งเข้าอบรมศึกษาดูงานตามหน่วยต่าง ๆ (บ้านแม่สา $\bar{X} = 3.83$, บ้านป่าวิทยาคาร $\bar{X} = 3.83$) ถือเป็นจุดเริ่มต้น

ในการพัฒนางานปฏิรูปการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นอย่างดี สอดคล้องกับการประเมินครู โดยตนเองและเพื่อนครู ในด้านให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน และการวัดผลประเมินผล ในระดับมากทั้งสองโรงเรียน (บ้านแม่สา $\bar{X} = 3.56$, บ้านเป่าวิทยาคาร $\bar{X} = 3.92$) สอดคล้องกับ ความคิดของนักเรียนที่เห็นว่าครูเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนในระดับมาก (บ้านแม่สา $\bar{X} = 3.93$, บ้านเป่าวิทยาคาร $\bar{X} = 4.16$) เห็นได้ว่าการดำเนินงานโดยคณะครูของโรงเรียน ทั้งสองแห่ง มีการสร้างความตระหนักต่อการปฏิรูปการเรียนรู้และวัฒนธรรมการทำงาน อย่างมีส่วนร่วมกับผู้เกี่ยวข้องกับผลได้เสียการจัดการศึกษาทุกระดับ เป็นพื้นฐานที่ดีในการทำงาน การศึกษาในแนวทางใหม่อย่างยิ่ง

8.2 ด้านความรู้ ความเข้าใจการวิจัยปฏิรูปการเรียนรู้ โดยใช้วงจร PDCA ในด้านการใช้ วงจร PDCA พบว่าคณะครูทั้ง 2 แห่ง สามารถร่วมสร้างแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษา โดยใช้วงจร PDCA ในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน และหลอมรวมเข้ากันได้เป็นแผนปฏิบัติร่วมกับ นักวิจัย ทำให้สังเคราะห์ได้เป็นแผนปฏิบัติงานของโครงการ อีกทั้งสามารถปฏิบัติงานได้ ตามแผนเป็นส่วนใหญ่ ในความเข้าใจโครงการวิจัยได้แสดงการรับรู้ในการกำหนดแนวทาง ในการพัฒนางานปฏิรูปการเรียนรู้กับนักวิจัย ไว้ในระดับมากทั้ง 2 สถานศึกษา (บ้านแม่สา $\bar{X} = 3.77$, บ้านเป่าวิทยาคาร $\bar{X} = 3.56$) โดยคณะครูผู้บริหารร่วมประชุมสนทนา สัมภาษณ์เชิงลึก กับนักวิจัยทุกครั้งในบรรยากาศที่เป็นกันเอง มีอิสระทางความคิด ทุกฝ่ายมีโอกาสนำเสนอข้อมูล โดยผู้บริหารของโรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมและอำนวยความสะดวกกิจกรรมต่าง ๆ ลุล่วง ประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตามมีครูส่วนหนึ่งมีภาระกิจงานหลายด้าน ไม่อาจเข้าร่วม ประชุมทุกครั้ง และในบางส่วนยังต้องปรับพื้นฐานความสามารถด้านการวิจัย และเนื่องจาก โครงการให้ความเป็นอิสระในการทำงาน จึงมีครูบางส่วนไม่สามารถดำเนินการทุกจุดสำเร็จ ในช่วงเวลาจำกัดได้ จากผลดังกล่าวในการประเมินความเข้าใจงานวิจัย เห็นว่าทางโรงเรียน ควรได้หาวิธีการปรับพื้นฐานความสามารถ ความเข้าใจแก่คณะครูในการปฏิบัติงานวิจัย เพื่อปฏิรูป การเรียนรู้ต่อไป

8.3 การสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วนร่วม จากการปฏิบัติงานตามโครงการ โดยการศึกษาบริบทของโรงเรียนทั้งสองแห่ง พบว่าคณะครู ผู้บริหารมีพื้นฐานในการทำงาน แบบมีส่วนร่วม แบ่งงาน แบ่งความรับผิดชอบ ทำงานต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จโดยเฉพาะ โรงเรียนบ้านแม่สา นับได้ว่าเป็นโรงเรียนนำร่องเดิมในงานการศึกษาของอำเภอแม่ริม ส่วนโรงเรียนบ้านเป่าวิทยาคาร เริ่มมีผลงานต่าง ๆ ที่ทุกฝ่ายยอมรับตั้งแต่ช่วงปีการศึกษา 2545 เป็นต้นมา เมื่อโครงการวิจัยนี้เข้าไปได้ใช้ระบบการวิจัยแบบ PAR เป็นหลักมีการติดตามงาน มี การทำงานโดยยึดหลักการอย่างจริงจัง จนทำให้ทุกฝ่ายรู้สึกถึงพลังและระบบในการมีส่วนร่วมของ

โครงการที่มีความชัดเจน จริงจังยิ่งขึ้น ผลการติดตามงาน โดยการสัมภาษณ์สนทนา จึงแสดงออกถึงความภูมิใจในการร่วมเป็นเจ้าของงานอย่างแท้จริง การสามารถบอกปัญหาความต้องการอย่างตรงไปตรงมา การดำเนินการจากการประเมินพบว่าทั้งสองโรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมาก (บ้านแม่สา $\bar{X} = 3.93$, บ้านป่าวิทยาการ $\bar{X} = 4.16$) การประชุมร่วมกันเพื่อทำความเข้าใจโครงการร่วมกันอยู่ในระดับมาก (บ้านแม่สา $\bar{X} = 3.64$, บ้านป่าวิทยาการ $\bar{X} = 3.69$) การร่วมมือของผู้บริหารตามโครงการอยู่ในระดับมาก (บ้านแม่สา $\bar{X} = 3.83$, บ้านป่าวิทยาการ $\bar{X} = 3.61$) พฤติกรรมครูในการติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองอยู่ในระดับมาก (บ้านแม่สา $\bar{X} = 3.81$, บ้านป่าวิทยาการ $\bar{X} = 3.76$) จนสรุปได้ว่าคณะครูได้ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานเป็นบรรยากาศแจ่มใส ใจกว้าง ยอมรับกติกาการปรับปรุง อย่างไรก็ตามจากผลรวมของประสิทธิภาพของโครงการยังไม่อยู่ในระดับสูงสุด เป็นข้อสังเกตในการต้องหาทางพัฒนาการมีส่วนร่วมต่อไป โดยเฉพาะประเด็นปัญหาการไม่สามารถเข้าร่วมได้ชัดเจนจากพื้นฐานความรู้ ความสามารถในการวิจัยปัญหาการบริหารจัดการทั้งส่วนภาระงานและเวลา ตลอดจนปัญหาการวางระบบนิเทศติดตาม จะช่วยให้โรงเรียนพัฒนางานวิจัยในวงรอบต่อไปได้เป็นอย่างดี

8.4 การใช้วงจร PDCA ในการปฏิบัติงาน จากการร่วมปฏิบัติงานกับคณะครู ผู้บริหาร ทั้งสองโรงเรียน พบว่าครูมีพื้นฐานในการทำงานในวงจร PDCA ซึ่งน่าจะเป็นความคุ้นชินการทำงานในส่วนการพาโรงเรียนเข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพภายใน ในลักษณะของการรายงานประเมินตนเองแบบ SSR การจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพ เช่น ธรรมนูญโรงเรียน แผนกลยุทธ์ การสรุปงานโครงการประจำปี การจัดทำ SAR และการทำงานโครงการปฏิรูปต่าง ๆ ทำให้เห็นความสามารถของบุคลากรครูผู้สอน ผู้บริหารในการใช้วงจร PDCA ในการปฏิบัติการ เพื่อนำโครงการของโรงเรียนและนักวิจัยภายนอกมาหลอมรวมกันเป็นแผนปฏิบัติงานจะสามารถกำหนดเป็นแผนที่ปฏิบัติงานตามวงจรได้อย่างชัดเจน ดังแผนปฏิบัติที่ได้แสดงไว้ อย่างไรก็ตามในการติดตามการปฏิบัติงานของโครงการ ตามวงจร PDCA ของผู้บริหารของทั้งสองโรงเรียน จะมีผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากและปานกลาง คละเคล้ากันไปทั้งสองสถานศึกษา ในขั้น Plan การวางแผน โรงเรียนบ้านแม่สาทำได้มาก คือการวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.22$) บ้านป่าวิทยาการ ได้มากในด้านการส่งครูเข้าอบรม ดูงานตามหน่วยต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.84$) ขั้น Do การปฏิบัติทั้งสองโรงเรียนทำการปฏิบัติได้ในระดับปานกลาง เช่นกันกับขั้น Check และ Action ซึ่งถือได้ว่าปฏิบัติเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ทำให้เกิดข้อสังเกตว่า ในด้านความรู้ ความเข้าใจวงจร PDCA คณะครู ผู้บริหารมีมาก สามารถวางแผนการปฏิบัติได้ดี แต่ขั้นปฏิบัติ ตรวจสอบและพัฒนางานต่อไปยังทำได้ในระดับปานกลางเท่านั้น

น่าจะมีสาเหตุปัจจัยปัญหาต่าง ๆ ของคณะครูในแต่ละสถานศึกษาอยู่เป็นข้อจำกัดในการปฏิบัติที่ควรได้ศึกษาวิเคราะห์ดำเนินการปรับปรุงพัฒนาต่อไปอย่างจริงจัง

8.5 ระบบติดตามการปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วม

ในการปฏิบัติงานปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนตามโครงการ มีการติดตามงานเป็น 2 ระยะ โดยระยะที่ 1 เป็นการศึกษาบริบทของโรงเรียนบ้านแม่สาและบ้านป่าวิทยาคาร เพื่อวางแผนการดำเนินการโครงการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผลการประเมินในระยะที่ 1 พบว่าสิ่งที่ประสบความสำเร็จมากที่สุด คือการประชุมร่วมกัน โดยการสนทนากลุ่ม เพื่อสำรวจปัญหาและความต้องการในการพัฒนาปฏิรูปการเรียนรู้ (บ้านแม่สา $\bar{X} = 4.00$, บ้านป่าวิทยาคาร $\bar{X} = 3.83$) และที่รองลงมา คือการประชุมร่วมกัน เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการวิจัยร่วม การสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาการปฏิรูปการเรียนรู้โดยนักวิจัย ซึ่งจะเห็นว่าผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาเข้าใจรับรู้สภาพปัญหาของตนดี มีความชัดเจนในการบ่งบอกและมีส่วนร่วมคิด ร่วมสร้างอย่างดี ส่วนการทำความเข้าใจโครงการวิจัยและแนวทางการพัฒนาเป็นสิ่งใหม่ ซึ่งแม้จะร่วมกันคิด ร่วมกันกำหนดในระยะเวลาอันจำกัด ไม่สามารถสร้างความเข้าใจอย่างแจ่มชัดกับกลุ่มคนทั้งหมด ควรได้มีการดำเนินการสร้างและพัฒนาร่วมกันต่อไป

ผลการประเมินในระยะที่ 2 พบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของทั้งสองสถานศึกษามีลักษณะแบบเดียวกัน คือมีทั้งระดับมากและปานกลาง ในการทำงานด้วยกันอย่างได้ผลแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผู้ดำเนินการวิจัยชั้นเรียน คือคณะครู เห็นว่าได้มีส่วนร่วมปฏิบัติดำเนินการจริง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงจากครูและนักเรียน การนำเครื่องมือไปใช้กับครูและนักเรียน การร่วมกันติดตามผลการดำเนินงานจากคณะวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (บ้านแม่สา $\bar{X} = 3.60$, บ้านป่าวิทยาคาร $\bar{X} = 3.84$) ซึ่งโดยภาพรวมจะเห็นได้ว่าความคิดเห็นในการติดตามการปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วม ทำให้โครงการบรรลุเป้าหมาย อย่างไรก็ตามจากข้อมูลการสนทนาในด้านการงาน ตลอดจนความรู้สึกตื่นตัว กระตือรือร้นของครูทุกคนยังไม่อยู่ในระนาบเดียวกัน โดยสมบูรณ์ ซึ่งทำให้มีการดำเนินการที่บ่งบอกในระดับปานกลางอยู่บ้าง สมควรที่สถานศึกษาจะได้นำไปวิเคราะห์หาสาเหตุปัญหาและจัดการปรับปรุงพัฒนาต่อไป

8.6 ผลสัมฤทธิ์ / ประสิทธิภาพของโครงการ

การดำเนินโครงการในระยะที่ 1 พบว่าการดำเนินการเป็นไปตามแผนกำหนดการ ตลอดจนได้ความร่วมมือทั้งในส่วนการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม การสนทนาเชิงลึก การศึกษาเรียนรู้บริบทเดิมของสถานศึกษา จนสามารถรวบรวมจัดทำเป็นข้อมูลนำมาศึกษาวิพากษ์ร่วมกันและกำหนดเป้าหมายการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถานศึกษาทั้งสองได้อย่างชัดเจนเข้าใจตรงกัน

ประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการมีส่วนร่วม การให้ข้อมูลที่ตรงไปตรงมา การยอมรับการดำเนินการในช่วงต่อไป รวมทั้งการเข้าใจรับรู้บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ในระยะที่ 2 การดำเนินการนิเทศติดตามเยี่ยมชมของนักวิจัย และสถานศึกษาเป็นไปตามแผน โดยได้พบปะคณะครูนักวิจัยและครูผู้นำปฏิรูป มีเพียงบางครั้งที่ไม่ได้พบผู้บริหาร เนื่องจากติดภารกิจงานราชการอื่น ๆ หรือคณะครู นักวิจัยบางท่านในเหตุผลอันเดียวกัน ในการดำเนินการประสบปัญหาโดยสรุป ได้แก่ ปัญหาอุปสรรคจากการเลือกเรื่องและนวัตกรรมที่ไม่มั่นใจในการดำเนินการ พื้นฐานการวิจัย ปัญหาจากการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม โดยตนเองความสามารถในการสร้างนวัตกรรม เครื่องมือประกอบการปฏิรูปเรียนรู้ ปัญหาช่วงเวลาในการพบปะเพื่อปรับปรุงงานของนักวิจัยแต่ละคนกับผู้นำปฏิรูปหรือผู้ที่เชิญมาตรวจสอบผลงาน ปัญหาเรื่องเวลา ความไม่แน่ใจในระบบติดตามงาน ปัญหางบประมาณ ขาดทักษะการเขียนงานวิชาการ จากสภาพดังกล่าวโดยทั่ว ๆ ไปของการทำงานตามโครงการ การตรวจสอบข้อมูลเชิงปริมาณ ประสิทธิภาพของโครงการทั้งสองโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง (บ้านแม่สา $\bar{X} = 3.38$, บ้านเป่าวิทยาคาร $\bar{X} = 3.38$) ซึ่งในระหว่างโครงการคณะนักวิจัยประชุมพบปะบ่อยครั้ง และเชิญโรงเรียนและผู้มีประสบการณ์เข้าร่วมพัฒนาปรับปรุงในโครงการอีกครั้ง จะเห็นได้ว่าโดยภาพรวมคณะครูส่วนใหญ่ดำเนินการได้บรรลุผลสำเร็จ แสดงออกด้วยความภาคภูมิใจต่อผลที่เกิดขึ้นทั้งต่อตนเอง ต่อนักเรียน ความมั่นใจในงาน ความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน จนมีความคิดตรงกันทั้งสองโรงเรียนว่าต้องการดำเนินการในปีการศึกษาต่อไปอีก อันนับเป็นความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ร่วมกันซึ่งทางโรงเรียนควรได้หาทางวิเคราะห์แก้ไขปัญหาและสนับสนุนการดำเนินการต่อไป

9. ผลกระทบของโครงการ

การวิจัยครั้งนี้ พบว่ามีผลกระทบต่อผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย การปรับเปลี่ยนเจตคติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับพันธกิจ แนวใหม่ในการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งอภิปรายได้ดังนี้

ด้านเจตคติของผู้มีส่วนได้เสีย ผู้บริหารมีความภูมิใจและมั่นใจในความตระหนักและความสามารถของคณะครู ต่อการปฏิรูปการศึกษาอย่างยิ่ง รวมทั้งการเห็นปัญหาและการนำข้อมูลจากการศึกษาไปใช้ให้เห็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา มั่นใจต่อการพัฒนาโรงเรียนโดยทุกฝ่ายคือครู นักเรียน ชุมชนเข้าร่วมช่วยกัน คณะครูได้เรียนรู้ความสามารถการทำงาน การช่วยเหลือกัน การพบปะทำหน้าที่ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ให้ผู้เรียน การค้นพบศักยภาพความสามารถของผู้เรียน ความสนใจผลการเรียนของผู้ปกครอง ตลอดจนมีความมั่นใจต่อผลงานความก้าวหน้าในวิชาชีพ

ของตน มีความมุ่งหวังต่อการพัฒนาวิชาชีพสูงขึ้น นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ได้พบประสบการณ์เรียนรู้แปลกใหม่ที่นำพอใจ ทราบผลการศึกษาของตน รู้สึกรักโรงเรียนและครูมากขึ้น ชุมชนได้เห็นความตั้งใจต่อการทำงานของผู้บริหาร คณะครู ทำให้รักโรงเรียน เคารพคณะครู ภูมิใจที่นักเรียนได้เรียนที่นี่ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าโครงการวิจัยมีส่วนสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียน ที่ทุกฝ่ายกล่าวตรงกันว่านักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกระบวนการเรียนรู้และประเมินมากขึ้น ผู้บริหารและครูเห็นว่าครูมีการวิเคราะห์หลักสูตรและนำไปใช้มากขึ้น มีการพัฒนาแผนการสอน สื่อและนวัตกรรมต่าง ๆ รวมทั้งจัดบรรยากาศและพฤติกรรมที่ดีในการสอน ครูพึงพอใจที่เห็นเพื่อนครูทุกคนมีส่วนพัฒนางานปฏิรูปไปด้วยกัน เห็นความก้าวหน้า ความสนใจของผู้เรียนจากวิธีการใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนรู้ของตน พอใจที่ผู้บริหารมีส่วนร่วมสนับสนุน โดยเห็นว่าควรสนับสนุนและมีส่วนร่วมได้อีกในหลาย ๆ ด้าน ทุกฝ่ายพึงพอใจต่อกระบวนการร่วมกันในการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม

ในด้านพันธกิจแนวใหม่ในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทุกฝ่าย เห็นว่าเป็นการเปิดการบริหารงานปฏิรูปการศึกษาทั้งโรงเรียน บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน แกนสำคัญอยู่ที่ผู้บริหาร ครูผู้นำปฏิรูปคณะครูทุกคน รวมทั้งชุมชน นักเรียนและนักวิจัยภายนอกเป็นไปตามความต้องการของโรงเรียน ทุกคนได้ร่วมวิพากษ์วิจารณ์ให้ข้อเสนอแนะ อย่างมีส่วนร่วมและระดมทรัพยากร สรรพกำลังทุกด้านมาร่วมกับทุกฝ่ายแสดงความพึงพอใจในงานวิจัยให้ความอิสระไม่บังคับและมีลักษณะของความเป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกัน เกิดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ตั้งแต่แรกเริ่มจนเสร็จสิ้นโครงการ การทำงานเป็นไปตามความสามารถ กำลัง ข้อจำกัดของแต่ละบุคคล ทุกคนต้องรับผิดชอบ อุทิศเวลาในการเข้าร่วมโครงการเองด้วยความเต็มใจ ทุกคนมีส่วนรับผิดชอบงานและเป็นไปตามความต้องการจริงของตน ได้ใช้ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ตามวงจร PDCA สร้างความคุ้นชิน ความเข้าใจที่จะนำเข้ามามีส่วนร่วมกับแผนปฏิบัติของคณะครูและนักวิจัยทั้งโรงเรียน ได้มีโอกาสใช้ความคิดของตนเองอย่างเต็มที่ รวมทั้งเห็นความสำคัญโดยใช้ครูผู้นำปฏิรูปของโรงเรียนมาเป็นแกนนำพัฒนา ได้มีโอกาสศึกษาและร่วมมือกันทั้งครู ผู้บริหาร นักวิจัย ชุมชนและโรงเรียนเครือข่ายการปฏิรูปอื่น ๆ เห็นความสำคัญและบทบาทหน้าที่การพัฒนาวิชาชีพครู โดยไม่หยุดนิ่ง รวมทั้งหน้าที่พัฒนาปฏิรูปการเรียนรู้ให้ผู้เรียนโดยไม่หยุดยั้ง ได้เรียนรู้การสร้างความสุขและสร้างความสุขในการทำงาน

10. ข้อค้นพบ

1. โรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ในลักษณะที่มีนักศึกษาฝึกประสบการณ์ร่วม และเป็นครั้งคราว มีความพร้อมต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ มีความเต็มใจต่องานปฏิรูปการศึกษาไม่ต่างกัน
2. ผลการศึกษาการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยใช้วงจร PDCA มีประสิทธิภาพไม่แตกต่างกัน โดยอยู่ในระดับปานกลาง
3. สถานศึกษายังมีการะกิจด้านพัฒนาและปรับปรุงการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยปรับปรุงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างประสิทธิภาพอีกหลายด้านและหลายแนวทาง ยังมีสภาพปัญหาการปฏิรูป การขับเคลื่อนที่รัฐต้องติดตามพัฒนาปรับปรุง
4. แนวการพัฒนาปฏิรูปการเรียนรู้ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน แรกเริ่มค่านึงปัจจัยที่เป็นฐานของโรงเรียน เน้นผู้บริหาร ครูผู้นำปฏิรูปและคณะนักวิจัย เมื่อดำเนินการแล้ว พบว่าการนำโรงเรียนผู้นำปฏิรูปการเรียนรู้ที่ทำงานจนประสบความสำเร็จ มีผลงานอย่างเป็นรูปธรรม ร่วมในโครงการเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง แต่ควรวิเคราะห์ปรับปรุงอีกหลายด้าน โดยเฉพาะให้เกิดระบบบริหารจัดการที่ชัดเจน
5. แนวคิดการใช้ครูผู้นำปฏิรูปใน โรงเรียนมาเป็นผู้นำพัฒนาได้ผลเป็นอย่างดี เห็นได้ชัดเจนว่าจากโรงเรียนที่ขับเคลื่อนได้ค่อนข้างลำบากจากประสบการณ์และการยอมรับการทำงานแนวทาง SBT (School Base Training) ช่วยการพัฒนาครูอย่างเห็นผล
6. โรงเรียนเครือข่ายอยู่ในภาวะที่ครูทำงานเต็มภาระหน้าที่ โดยเฉพาะด้านการสอน จึงทำให้สิ่งที่ภาครัฐคาดหวังในการปฏิรูปการศึกษาเป็นไปได้ยาก เป็นสิ่งที่ภาครัฐควรได้พิจารณาช่วยเหลือโดยเร่งด่วน
7. โครงการวิจัยร่วมของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และ โรงเรียนเครือข่าย ประสบความสำเร็จเพียงในระดับหนึ่ง จากความพยายามศึกษาหาแนวทางติดตามงานงานทุกระยะ สภาพปัญหาจริงในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเรียนรู้ แก้ไขโดยใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในโรงเรียน และท้องถิ่นช่วยกันเป็นความร่วมมือแรง ร่วมใจอันเป็นแนวทางตัวอย่างได้

5.11 ข้อเสนอแนะ

ควรได้ขยายผลงานวิจัยไปสู่การพัฒนาปฏิบัติของสถานศึกษาในท้องถิ่น บุคลากรทางการศึกษา องค์กรหรือสถาบันต่าง ๆ โดยใช้งานวิจัยนี้เป็นกรณีศึกษา เพื่อเร่งรัดการปฏิรูปการเรียนรู้ให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จะเป็นบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ที่สมควรกระทำตามพันธกิจที่มีต่อสังคมและประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ควรได้จัดสรรทุนให้กับมหาวิทยาลัยที่เปิดหลักสูตรครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ให้คณาจารย์ร่วมวิจัยพัฒนากับสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการให้ทันสู่การเป็นโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ มีความเหมาะสมต่อการพัฒนานักศึกษาที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 ปีการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ควรสนับสนุนสั่งการให้คณะครุศาสตร์ได้ศึกษาผลการศึกษาวิจัย พัฒนาโรงเรียนเครือข่ายให้เป็นโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เหมาะสมต่อการเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ดี โดยศึกษาผลและคัดเลือก โรงเรียนคุณภาพอย่างจริงจังเป็นระบบ พัฒนาอาจารย์ให้มีประสบการณ์ความสามารถวิจัยและมีบทบาทพัฒนาสถานศึกษา สัมกับพันธกิจในการพัฒนาวิชาชีพครูและจัดการศึกษาพัฒนาเพื่อท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ควรศึกษาเปรียบเทียบงานวิจัยปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน จากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่สมควรวิจัยพัฒนาเพิ่มเติมให้งานปฏิรูปการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมมีประสิทธิภาพสูงสุด